

**AARDEWERK UIT DE ROMEINSE TIJD UIT EEN WIERDE
AAN DE FRIESESTRAATWEG TE GRONINGEN**

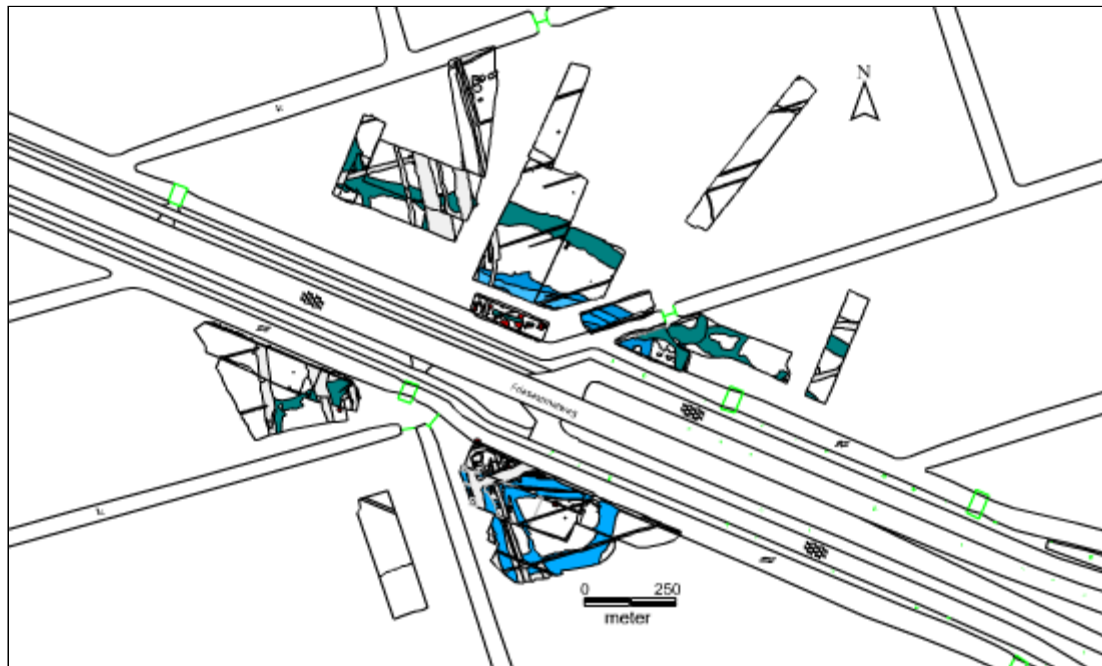
H.H. Bürmann & K. Helfrich

Stadse fratsen 2
Februari 2003

Inleiding

In 2001 vonden opgravingen plaats aan weerszijden van de Friesestraatweg net ten noorden van de Groninger stadswijk Vinkhuizen. De reden hiervoor was de aanleg van een rotonde in de onmiddellijke nabijheid van een onbeschermde wierde. Het centrum van deze wierde ligt onder het wegdek van de bestaande weg. Omdat het wegdek niet verwijderd is, kon dit niet onderzocht worden.

Tijdens de aanleg van de verschillende werkputten moest rekening gehouden worden met de aanwezigheid van een hoofd gas- en waterleiding, het openhouden van de bestaande verkavelingsloten en de bermloten van de weg. Door deze latere verstoringen zijn de onderzoeksgegevens soms moeilijk aan elkaar te verbinden. In het algemeen werden vooral grondsporen aangetroffen van sloten, geulen en greppels en in mindere mate van kuilen en waterputten (Kortekaas, 2002).

Afbeelding 1: Vereenvoudigde opgravingstekening

			
natuurlijke geulen	sloten	kuilen/waterputten en greppels	(post-) middeleeuwse sloten

Tijdens het onderzoek zijn de grondsporen doorgespit op zoek naar vondstmateriaal. Ter plaatse is er niet gezeefd.

Het aangetroffen aardewerk is afkomstig uit drie perioden. Het oudste materiaal, dat dateert uit de late IJzertijd en Romeinse tijd, zal hieronder uitvoerig besproken worden. Een aantal scherven van kogelpotmateriaal uit de late Middeleeuwen hangt samen met het middeleeuwse verkavelingspatroon. Scherven van Postmiddeleeuwse keramiek zijn afkomstig van de vergravingen en verstoringen uit latere tijden. Het aantal scherven van de twee laatstgenoemde perioden is klein. In (tabel 1) is hun aanwezigheid per vondstnummer vermeld.

Methode

Om dubbeltelling te voorkomen is eerst geprobeerd alle scherven, behorend tot eenzelfde pot, samen te voegen.

Bij de beschrijving van het aardewerk zijn, per vondstnummer, eerst de randfragmenten en de anderszins kenmerkende fragmenten uitgeselecteerd. Vervolgens is van de randfragmenten aangegeven van welke typen potten zij afkomstig zijn. Voor een aantal steekproefgebieden uit Noord-Nederland is een typochronologische indeling voor het inheems keramiek uit de IJzertijd en Romeinse tijd opgesteld door Taayke (1996). Bij het benoemen van de typen die in het materiaal van de Friesestraatweg aanwezig zijn, is gebruik gemaakt van de indeling en beschrijvingen van genoemde auteur. De stad Groningen ligt nagenoeg

ingeklemd tussen Taaykes steekproefgebieden Noord-Drente en Midden-Groningen. Omdat het verspreidingsgebied van bijna alle typen zich uitstrekt buiten het steekproefgebied en omdat er een sterke overeenkomst is tussen de typen van beide gebieden, is er gebruik gemaakt van zowel de Midden-Groninger als de Noord-Drentse typochronologie.

Bij het indelen van de fragmenten bij een type en variant is in eerste instantie gekeken naar de vorm.

Resultaten

De navolgende aardewerkvormen werden aangetroffen:

- grote potten met een buikdiameter van minimaal 18 cm
- kleine potten met een buikdiameter tot 18 cm
- schalen
- deksels
- spinsteenjes
- weefgewichten
- bijzondere vormen, zoals zeven, speelschijfjes, rammelaar, kaasvorm en standringen
- Romeins gedraaid aardewerk.

Verder zal er aandacht geschonken worden aan de versieringen op de inheemse keramiek.

Ook is een aantal scherven van misbaksels aangetroffen: keramiek dat poreus en misvormd is doordat er gasbelletjes in het baksel zijn ontstaan. De misbakselfragmenten betreffen zowel rand- als wandfragmenten, die vaak versinterd zijn. Het gewicht van deze scherven is zeer gering. Deze misbaksels duiden erop dat ter plaatse aardewerk is vervaardigd.

Grote potten

Middelgrote tot grote potten hebben een buikdiameter van minimaal 18 cm. De potten hebben een gladde rand (G-keramiek) of een versierde rand (V-keramiek). Potten met een gladde rand kunnen zowel een wijde als een nauwe mond hebben en kunnen zijn voorzien van twee oren (afb. 2). Voor de aantallen per variant van de typen verwijzen we naar (tabel 2).

Grote potten.
vondstnummers van links naar rechts: 279, 188, 136, 125

Afbeelding 2

Grote potten met gladde rand (G-keramiek)

Type G4 (afb. 3). Er zijn 139 randfragmenten van dit type. Het is keramiek met een concave hals, met een vloeiende overgang van de hals naar de schouder. De iets verdikte rand is bij de meeste exemplaren eenvoudig, slechts af en toe afgeplat of gefacetteerd. Keramiek dat gemagerd is met organisch materiaal en/of keramiekgruis domineert, zoals dat bij de Midden-Groninger varianten gebruikelijk is. Dit is ook het geval als

de vorm ervan overeenkomt met een Drentse variant, waarbij een magering met steengruis normaal gesproken meer voorkomt. Het baksel is meestal matig hard en overwegend licht van kleur (oker, grijsbruin).

Type G4

Noord-Drente type Gw4a
vondstnummer 95

Midden-Groningen type Gw4a
vondstnummer 182

Noord-Drente type Gw4b
vondstnummer 192

Midden-Groningen type Gw4b
vondstnummer 312

Noord-Drente type Gw4c
vondstnummer 312

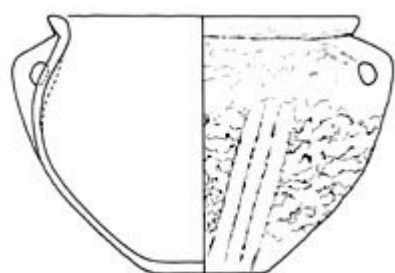
Noord-Drente type Ge4
vondstnummer 274

10 cm

Afbeelding 3

Type G5 (afb. 4). Er zijn 662 randfragmenten van dit type. Het is keramiek met een korte of geheel ontbrekende hals en een naar buiten staande verdikte rand die regelmatig afgeplat of gefacetteerd is. Een groot aantal exemplaren, te rekenen tot de Noord-Drentse Gw5a variant, met een korte en eenvoudige rand. Het merendeel van de potten is matig hard en licht van kleur en, overeenkomstig met het type G4, gemagerd met organisch materiaal en/of keramiekgruis.

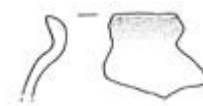
Type G5

Noord-Drente type Gw5a
vondstnummer 273

Noord-Drente type Gw5b
vondstnummer 312

Noord-Drente type Gw5c
vondstnummer 97

Midden-Groningen type Gw5a
vondstnummer 312

Midden-Groningen type Gw5b
vondstnummer 188

Midden-Groningen type
Gw5c
vondstnummer 188

Noord-Drente type Ge5
vondstnummer 64

Midden-Groningen type Ge5
vondstnummer 272

10 cm

Afbeelding 4

Type G6 (afb. 5). Er zijn twee fragmenten van de variant Gw6a, keramiek met een naar buiten staande rand en een schouderknik. Eén fragment heeft een oor. Dit fragment heeft een hard, met steengruis gemagerd baksel. Het is donker van kleur met een glad oppervlak. Het andere fragment is matig hard, met keramiekgruis gemagerd en grijsbruin van kleur. Er is één fragment van de Noord-Drentse variant Gw6c, keramiek met een rechte naar buiten staande rand, die van boven is afgeplat. Het heeft een hoekige overgang van de rand naar een hoge conische schouder. Het baksel is hard, met fijn steengruis gemagerd, zwart van kleur en heeft een gepolijst oppervlak.

Er zijn twee fragmenten van Ge6, nauwmondige keramiek met een naar buiten staande rand. Eén fragment heeft een rand die in een golf uitgetrokken is. Het baksel is matig hard, met organisch materiaal gemagerd en grijsbruin van kleur.

Type G6

Type Gw6a
vondstnummer 121

Noord-Drente type Gw6c
vondstnummer Gw6c

Noord-Drente type Ge6
vondstnummer 94

10 cm

Afbeelding 5

Grote potten met versierde rand (V-keramiek)

De potten met een versierde rand zijn wijdmondig en hebben geen oren. De versiering is in de buitenzijde van de rand aangebracht.

Type V3 (afb. 6). Er zijn 73 randfragmenten van dit type. Het is keramiek met een concave hals waarbij de rand meestal verdikt is en af en toe gefacetteerd. In de meeste gevallen is het baksel matig hard, gemagerd met organisch materiaal en/of keramiekgruis en licht van kleur. De Drentse variant is vaak iets harder gebakken.

Type V3

Noord-Drente type V3
vondstnummer 96

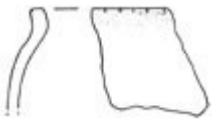
Midden-Groningen type V3
vondstnummer 389

10 cm

Afbeelding 6

Type V4 (afb. 7). Er zijn 169 randfragmenten van dit type. Het is keramiek met een korte verdikte rand. De rand van de Drentse variant is vrij eenvoudig, de Groninger variant heeft meestal een naar buiten staande gefacetteerde rand. Het baksel is overeenkomstig met dat van type V3.

Type V3

Noord-Drente type V4
vondstnummer 282

Midden-Groningen type V4
vondstnummer 312

10 cm

Afbeelding 7

Midden-Groningen Type V5 (afb. 8). Er is één fragment met een naar buiten staande rand, die aan de bovenzijde is afgeplat. Het heeft een vloeiende overgang van de rand naar de schouder. Het baksel is matig hard, gemagerd met organisch materiaal en grijsbruin van kleur.

Type V5

Midden-Groningen type V5
vondstnummer 233

10 cm

Afbeelding 8

Kleine potten De kleine potten (K) omvat de potten met een buikdiameter kleiner dan 18 cm (afb. 9).

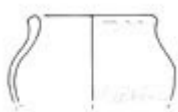

Kleine potten.

vondstnummers van links naar rechts: 273, 201, 121, 312

Afbeelding 9

Noord-Drente Type K1 (afb. 10). Er zijn 15 randen van dit type, dat bestaat uit kleine potten met een concave hals, die vrij nauwmondig zijn. De rand is iets verdikt. Het baksel is tamelijk zacht en in de meeste gevallen organisch gemagerd. Er zijn zowel exemplaren met een donkere als met een lichte kleur.

Noord-Drente type K1
vondstnummer 233

10 cm

Afbeelding 10

Noord-Drente type K2
vondstnummer 312

10 cm

Afbeelding 11

Noord-Drente Type K2 (afb. 11). Er zijn van dit type 34 randen. Het type bestaat uit halsloze kleine potten met een korte verdikte rand. Er zijn zowel met steengruis als met organisch materiaal gemagerde exemplaren, overwegend in donkere kleuren met een glad of gepolijst oppervlak. Enkele potten zijn voorzien van geometrische decoratie.

Midden-Groningen Type K3 (afb. 12). Er zijn 27 randen van dit type, dat bestaat uit halsloze kleine potten, die sterk overeenkomen met het vorige type. De rand is verdikt en af en toe gefacetteerd. Het is een matig harde met organisch materiaal gemagerde keramiek, overwegend in donkere kleuren. Eén pot heeft geometrische decoratie.

Midden-Groningen Type K4 (afb. 13). Er zijn zes randen van dit type. Deze bestaat uit halsloze kleine potten met een schouderknik en een korte naar buiten staande rand. Ze hebben een redelijk hard, met organisch materiaal of steengruis gemagerd baksel, met een glad of gepolijst oppervlak en zowel in donkere als in lichte kleuren. Eén fragment heeft een oor.

Midden-Groningen type K3
vondstnummer 201

10 cm

Afbeelding 12

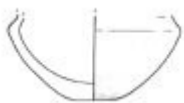
Midden-Groningen type K4
vondstnummer 1

10 cm

Afbeelding 13

Midden-Groningen Type K5 (afb. 14). Er is één exemplaar, waarvan de rand ontbreekt. Het is een ondiepe wijdmondige pot, met een korte vlakke schouder, die met een knik overgaat naar de buik. Het heeft een hard, met organisch materiaal gemagerd baksel, met een donkere kleur en een glad oppervlak. Door het ontbreken van de rand is niet vast te stellen om welke variant het gaat.

Noord-Drente Type K3b (afb. 15). Er is één exemplaar met een korte naar buiten staande, driehoekige rand. Het is een dunwandige pot, met een hard, zwart gepolijst baksel. Het is voorzien van een geometrische decoratie.

Midden-Groningen type K5
vondstnummer 95

10 cm

Afbeelding 14

Noord-Drente type K3b
vondstnummer 121

10 cm

Afbeelding 15

Noord-Drente Type K4a (afb. 16). Er is één fragment van een korte concave halsrand, met een gefacetteerde lip. Het hard, organisch gemagerd baksel is zwart van kleur en gepolijst.

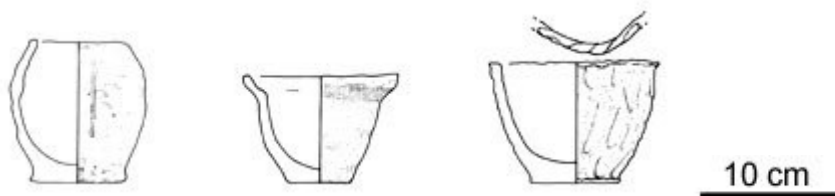

Noord-Drente type K4a vondstnummer 64

10 cm

Afbeelding 16

Er zijn drie zeer kleine potjes met een buikdiameter kleiner dan 10 cm, die niet bij een bepaald type zijn in te delen. Ze hebben een matig hard, met organisch materiaal gemagerd baksel en zijn licht van kleur (afb. 17).

vondstnummer 233, 302, 331

Afbeelding 17

Er zijn drie exemplaren van een standvoet van een pot aangetroffen. Van twee kon het type vastgesteld worden, ondanks het feit dat geen andere fragmenten van de pot aanwezig waren. Zij betreffen:

- een grijs gekleurde standvoet met lensbodem en versierd met horizontale ribbel. Deze kan worden toegeschreven aan een kleine pot Midden-Groningen type K7. Het baksel is gemagerd met steengruis (afb. 18);
- een standvoet met een vlakke bodem, een naar buiten uitwijkende vorm en aan de binnenzijde een diepe put. Dit exemplaar, dat okerkleurig en gemagerd is met zand, is vergelijkbaar met die van Midden-Groningen type K3 (afb. 19);
- een standvoet met een karakteristieke vorm, maar die niet aan een bepaald type kan worden toegeschreven. Hij heeft een conische vorm met een lensbodem en is versierd met richel. De voet heeft een magering met steengruis en is grijs van kleur (afb. 20).

Midden-Groningen type K7
vondstnummer 63

10 cm

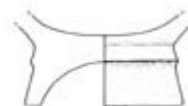
Afbeelding 18

Midden-Groningen type K3
vondstnummer 44

10 cm

Afbeelding 19

vondstnummer 283

10 cm

Afbeelding 20

Versieringen

Bij het type G4 komt een aantal keren 'streepband' versiering voor, dat wil zeggen twee of drie horizontale groeflijnen op de hals (afb. 3).

Op enkele exemplaren, van zowel het type G4 als G5, zijn grijze druipvlekken aangebracht op een okerkleurige baksel. Ook komen bij deze typen een enkele keer diepe verticale groeven op de onderste helft van de pot voor (afb. 21). Tevens zijn er exemplaren met een besmijting op de onderste helft. Op één pot, van het Noord-Drente type Gw5a, zijn verticale vingerstrepen aangebracht in deze besmijting (afb. 4).

10 cm

vondstnummer 136

Afbeelding 21

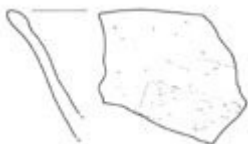
Een aantal kleine potten is voorzien van geometrische decoratie. Deze uit incisielijnen opgebouwde decoratie bestaat meestal uit een band met driehoeksmotieven op het breedste deel van de pot (afb. 11 en afb. 14). De versieringen in de buitenzijde van de rand van het V-keramiek bestaan in de meeste gevallen uit vingerindrukken. Verder komen kerven en nagelindrukken voor. In enkele gevallen zijn de indrukken in de buitenzijde gecombineerd met indrukken in de boven- of binnenzijde van de rand.

Schalen Voor de schalen geldt dat de vorm wel, maar de magering niet correspondeert met die van de door Taayke (1996) beschreven typen. De meeste schalen van de Friese straatweg zijn namelijk gemagerd met organisch materiaal.

Noord-Drente Type S2 (afb. 22). Er zijn drie randfragmenten van dit type. Deze bestaat uit schalen met verdikte ronde en naar binnen afgeschuinde rand. Het profiel is zwak S-vormig. De kleuren lopen uiteen van licht tot donker grijs en okerkleurig. Ze matig hard gebakken.

Noord-Drente Type S3 (afb. 23). Er zijn twee randfragmenten van dit type. Dat bestaat uit schalen met een rand met platte bovenzijde of meerzijdig afgevlakt. De wand is sterker gekromd dan bij eerdere typen. Ze hebben glad oppervlak en grijze kleur, en zijn matig hard gebakken.

Noord-Drente Type S4 (afb. 24). Er zijn van dit type vier randfragmenten. Het type bestaat uit schalen met een nauwelijks verdikte rand met afgeplatte bovenzijde. Ze hebben een steile wand en een lichte okerkleur. Ze zijn matig hard gebakken.

Noord-Drente type S2
vondstnummer 279

10 cm

Afbeelding 21

Noord-Drente type S3
vondstnummer 200

10 cm

Afbeelding 23

Noord-Drente type S4
vondstnummer 96

10 cm

Afbeelding 24

Midden-Groningen Type S3 (afb. 25). Er zijn van dit type vier randfragmenten. Het type bestaat uit schalen met een verdikte rand met meerzijdig afgevlakt profiel, soms wat rond, soms meer hoekig. Ze hebben een glad oppervlak zowel lichte als donkere kleuren en zijn matig hard gebakken.

Midden-Groningen Type S4 (afb. 26) . Er zijn van dit type drie randfragmenten. Het type bestaat uit schalen met een nauwelijks verdikte rand met platte bovenzijde. Ze hebben lichte kleuren. Ze hebben verschillende mageringen, zowel organisch als steengruis. Ze zijn tamelijk hard gebakken.

Midden-Groningen type S3
vondstnummer 64

10 cm

Afbeelding 25

Midden-Groningen type S4
vondstnummer 279

10 cm

Afbeelding 26

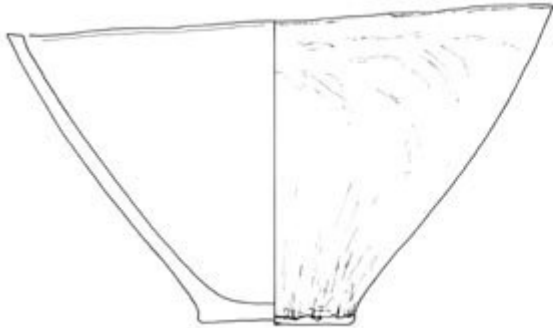

vondstnummer 273

10 cm

Afbeelding 27

Eén randfragment is niet goed bij een bepaald type in te delen. Het heeft een platte bovenzijde en een naar buiten buigend lipje (afb. 27) . Ook een groot fragment van een hoge, wijde kom is niet goed in te passen in de typochronologie. Het betreft een kom met een licht verdikte rand met platte bovenzijde. Het baksel is organisch gemagerd en donkergrijs van kleur. Het oppervlak is licht gepolijst (afb. 28) .

vondstnummer 136

Afbeelding 28

10 cm

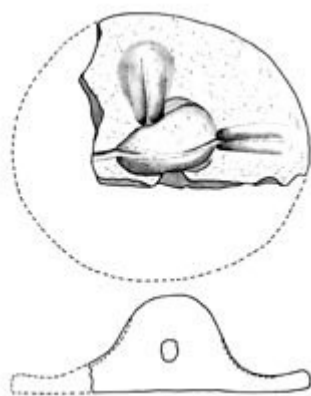
Versieringen

Twee schaalfragmenten zijn ook voorzien van randversieringen: éénmaal zijn dat inkervingen aan de bovenzijde van de rand (afb. 26) en éénmaal zijn dat vingerindrukken aan de buitenzijde van de rand.

Deksels

Voor deksels bestaat geen typochronologie, de vorm is eeuwen lang onveranderd gebleven. Fragmenten van tenminste 31 deksels zijn aangetroffen. Bijna alle gevonden fragmenten hebben een organische magering, één keer komt keramiekgruis en één keer komt zand voor als magering. Het merendeel van deze deksels (zeventien stuks) is aan de bovenzijde versierd. De versiering bestaat uit vingerindrukken of vingervegen. De vingerindrukken zijn aan de rand van de deksel aangebracht, soms strak, soms losjes naast elkaar. Een aantal keren is er op de top van de dekselknop ook een vingerindruk aangebracht. De vingervegen zijn in een kruispatroon aangebracht met de knop als middelpunt, bij drie knoppen loopt de versiering hierover door

(afb. 29) . De dekselknoppen zijn vaak doorboord. Bij één fragment is deze doorboring echter onvolledig.

Deksel
vondstnummer 187

10 cm

Afbeelding 29

Spinsteentje
vondstnummer 63

10 cm

Afbeelding 30

Spinsteentjes (afb. 30)

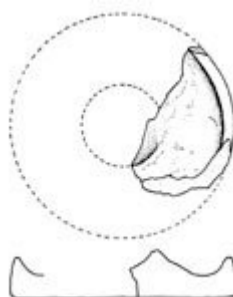
In totaal zijn er acht spinsteentjes aangetroffen, onder te verdelen in drie modellen. Het platte schijfmodel (vier stuks) is drie keer vervaardigd uit een scherf, die in het midden doorboord is. Het conische model is met één exemplaar vertegenwoordigd. Van het biconische model zijn drie exemplaren gevonden. Twee keer komt een magering met keramiekgruis voor, de overige spinsteentjes hebben een organische magering.

Zeef
vondstnummer 63

10 cm

Afbeelding 31

Zeef
vondstnummer 257

10 cm

Afbeelding 32

Weefgewichten

Van weefgewichten zijn slechts zes fragmenten aangetroffen. In drie gevallen kan iets over de vorm van het exemplaar gezegd worden. Twee keer betreft het namelijk een conische vorm en één keer een plat schijfmodel. Vier exemplaren zijn gemagerd met organisch materiaal en twee met keramiekgruis.

Zeven

Fragmenten van drie zeven zijn aangetroffen, namelijk:

- een okerkleurig hol bakje met perforaties in de bodem; (afb. 31) . het baksel is met zand gemagerd

- een met organisch materiaal gemagerde plaat/dekselvorm met schuin ingestoken perforaties
- een vlakke bodem met een opstaande rand en in het midden een komvormige verhoging (afb. 32) ; het heeft een donkergrijze kleur en is met organisch materiaal gemagerd.

Speelschijfjes

Drie speelschijfjes zijn vervaardigd uit potscherven met een organische magering. Zij zijn aan de rand afgerond.

Rammelaar (afb. 33)

Een klein kegelvormig baksel is de helft van een rammelaar. Het baksel is gemagerd met zand en okerkleurig.

Kaasvorm (afb. 34)

Een bakje met in de bodem een ovaalvormige opening zou een kaasvorm kunnen zijn. Het is zacht gebakken, organisch gemagerd en is licht okergrijs van kleur.

Standring

Fragmenten van zes standringen zijn aangetroffen. De dikte van de fragmenten varieert van 1,5 tot 4 cm. De kromming van de standringen is zeer gering, hetgeen doet vermoeden dat zij afkomstig zijn van zeer grote potten of van komforen. Alle fragmenten zijn organisch gemagerd en hebben een lichte kleur.

Romeins gedraaid aardewerk

Naast het inheemse aardewerk zijn er ook enkele fragmenten verzameld van Romeinse import. Het betreffen:

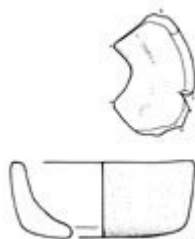
- een terra sigillata randfragment van een kom of schaal. De scherf heeft een iets naar buiten staande rand, die met een scherpe knik overgaat naar de buik. Het fragment heeft een ondersneden verdikte lip. Het baksel is matig hard en oranje van kleur, met een rode glanzende deklaag (afb. 35)
- vijf wandfragmenten van gladwandig, gedraaid aardewerk met een hard, wit baksel. Dit baksel wordt voornamelijk aangetroffen bij kruiken en kruikamforen.

Rammelaar
vondstnummer 63

10 cm

Afbeelding 33

Kaasvorm
vondstnummer 33

10 cm

Afbeelding 34

Terra sigillata
vondstnummer 116

10 cm

Afbeelding 35

Discussie en conclusies

Datering

De vondstnummers met aardewerkfragmenten waarvan te bepalen is tot welk type ze behoren, laten vrijwel allemaal een sterk overeenkomstig beeld zien. Alle bevatten een combinatie van typen uit het repertoire dat door Taayke (1996) als kenmerkend voor de 1e eeuw na Christus wordt aangeduid (tabel 4). In Taaykes steekproef voor Noord-Drente wordt deze eeuw gerepresenteerd door de typen G4, G5, V3, V4, K1, K2 en S3. De typen G4, V3 en K1 komen al sinds de 2e eeuw voor Christus voor. De meeste vondsten ervan behoren echter tot de vroeg-Romeinse tijd; ze komen bijna steeds voor in een combinatie met de typen G5, V4 en K2.

Bij de chronologie voor Midden-Groningen komen in de 1e eeuw de typen G4, G5, V3, V4, K3, K4 en S3 voor. De typen G4 en V3 zijn daarbij zowel in de late IJzertijd als in de vroeg-Romeinse tijd in gebruik.

Van de 1147 dateerbare randen zijn er 1131 van een type dat kenmerkend is voor het repertoire van de 1e eeuw.

In een klein aantal van de vondstnummers bevinden zich, naast deze 1e-eeuwse typen, ook enkele fragmenten die uit jongere perioden stammen. De typen G6, V5, Noord-Drente K3b en Midden-Groningen K5 komen voor in de periode 2e-3e eeuw, de typen Noord-Drente Gw6c, Ge6, K4a en Midden-Groningen S4 in de 4e eeuw. Deze 'jongere' fragmenten zijn echter aangetroffen in sporen, waarin zich ook scherven bevonden, die in de 1e eeuw te dateren zijn.

Het merendeel van de 2e - 4e-eeuwse scherven (elf exemplaren) is aangetroffen in het, ten noorden van de Friesestraatweg gelegen, deel van de veronderstelde ringsloot van de wierde. Ze zijn verspreid over alle stratigrafische lagen aangetroffen, in combinatie met zowel specifiek 1e-eeuwse typen als late IJzertijd typen, die in de eerste eeuw nog in gebruik zijn (tabel 3). Er zou dus sprake kunnen zijn van een secundaire depositie van late IJzertijd / 1e-eeuwse materiaal in een recenter spoor. Twee scherven die in de 2e - 3e eeuw gedateerd zouden kunnen worden, bevonden zich in een waterput, in de noordelijke flank van de wierde, in een bovenste vulling (vnr. 121). Hierin zijn tevens 1e-eeuwse typen aangetroffen. Deze typen zouden echter mogelijk ook nog in de 2e eeuw in gebruik geweest kunnen zijn. Eén 2e - 3e-eeuws fragment is aangetroffen in het bovenste deel van een mestkuil (vnr. 135), in de noordflank van de wierde. Ook hierbij zijn 1e-eeuwse typen aangetroffen, met een mogelijke uitloop van de gebruikperiode tot in de 2e eeuw. In het onderste deel van deze kuil (vnr. 136) bevond zich daartegen een combinatie van 1e-eeuwse typen en late IJzertijd typen, die tot in de 1e eeuw in gebruik waren.

Vergelijking met andere vondstcomplexen

Om een beter zicht te krijgen in het hierboven beschreven aardewerkspectrum is het complex van de Friesestraatweg vergeleken met dat van de wierden Paddepoel I-III en met dat van de nederzetting Driebond. Het materiaal van de Friesestraatweg komt sterk overeen met dat van de wierden van Paddepoel I-III. In de laatstgenoemde complexen, die door Van Es (1968) beschreven zijn, komt meer jonger aardewerk voor (typen Gw6 en Ge6). Het brede spectrum aan aardewerkvormen en de soort van versiering zijn overeenkomstig. De in 1968 door genoemde auteur gehanteerde typologische indeling is echter een andere dan die van Taayke (1996), maar voor zijn Midden-Groninger typologie bouwt Taayke hier wel op voort. Driebond, een nederzetting gelegen aan de Stettinweg te Groningen, werd in de jaren 1997 en 1998 opgegraven (Kortekaas, 1999). Het aardewerk dat door Erik Bürmann beschreven, maar nog niet is gepubliceerd, is afkomstig uit twee gescheiden bewoningsfasen: één uit de midden IJzertijd en één uit de late IJzertijd. Het late IJzertijd, 1e-eeuwse, aardewerk heeft grote overeenkomsten met dat van de Friesestraatweg. Het grote verschil is echter gelegen in een minder breed spectrum. De specifieke gebruiksvormen, zoals deksels, zeven en weefgewichten, ontbreken. Tevens zijn er minder versierde potten aanwezig en streepbandversiering komt in het geheel niet voor. Het aantal kleine potten is in verhouding tot dat van de Friesestraatweg lager.

Conclusie

Het zwaartepunt van de keramiekvondsten van de Friesestraatweg ligt op de 1e, mogelijk nog 2e eeuw na Chr., hetgeen doet vermoeden dat er sprake is van een relatief korte bewoningsperiode. Van een latere periode (3e - 4e eeuw na Chr.) is een handjevol scherven aanwezig, afkomstig uit de 'ringsloot'. Deze scherven gaan samen met twee Romeinse munten (vnr. 63), geslagen in de 4e eeuw na Chr.. Twee andere 4e-eeuwse Romeinse munten zijn aangetroffen in natuurlijke geulen. De scherven en munten kunnen duiden op nog een beperkt gebruik van de verlaten bewoningsplaats in de 4e eeuw. De sloot waarin zich de 4e-eeuwse scherven bevonden, zou in de 4e eeuw gegraven en later, deels langs natuurlijke weg, gedempt kunnen zijn, met materiaal van de nederzetting zelf. De relatieve concentratie van de jongere scherven in een diepere laag (III) van deze sloot zou hierop kunnen duiden. C¹⁴-dateringen van botmateriaal en van enkele ingeslagen houten palen uit de sloot zouden hierin wellicht duidelijkheid kunnen verschaffen.

Literatuur

Es, W.A. van (1968). Paddepoel, excavations of frustated terps, 200 B.C. - 250 A.D. *Palaeohistoria* 14, pp. 187-352.

Kortekaas, G.L.G.A. (1999). Archeologie in 1998. *Hervonden Stad* 4, pp. 6-25.

Kortekaas, G.L.G.A. (2002). Archeologie in 2001. *Hervonden Stad* 7, pp. 6-11.

Taayke, E. (1996). *Die Einheimische Keramik der Nördlichen Niederlande 600 v. Chr. Bis 300 n. Chr.* Academisch proefschrift, Amsterdam.

Tekeningen: H.H. Bürmann; H. Staal.

Foto's: J. Buist.

Tabel 1: Dateerbare aardewerkfragmenten: 1. IJzer-/Romeinse tijd - a. randfragmenten, b. anders; 2. middeleeuws; 3. postmiddeleeuws

Nr.	1		2	3	Nr.	1		2	3	Nr.	1		2	3
	a	b				a	b				a	b		
2	-	+	-	-	63	66	+	+	-	129	10	+	-	-
3	-	+	-	-	64	80	+	-	-	131	8	+	-	-
4	-	-	+	-	65	2	+	-	-	132	8	+	-	-
5	-	+	+	-	66	4	+	+	-	133	1	+	-	-
6	-	+	-	-	68	2	+	-	-	134	3	+	-	-
7	-	+	-	-	70	-	+	-	-	135	24	+	-	-
9	-	+	-	-	75	-	+	+	-	136	12	+	-	-
10	-	+	-	-	76	3	+	-	-	137	-	+	-	-
11	1	+	-	-	77	9	+	-	-	138	-	+	-	-
12	-	+	-	-	78	7	+	-	-	139	-	+	-	-
13	1	-	-	-	79	2	+	-	-	140	-	+	-	-
14	-	+	-	-	80	2	+	-	-	141	-	+	-	-
15	-	+	-	-	81	2	+	-	-	142	6	+	-	-
16	-	+	-	+	82	2	+	-	-	143	1	+	-	-
17	2	+	+	-	83	2	+	-	-	144	-	+	-	-
18	1	+	-	-	84	-	+	-	-	145	-	+	-	-
19	-	+	-	-	85	1	+	-	-	146	5	+	-	-
20	-	+	-	-	86	2	+	-	-	148	-	+	-	-
21	-	+	-	-	87	1	+	-	-	149	1	+	-	-
22	-	+	-	-	88	6	+	-	-	150	-	+	+	-
23	1	+	-	-	92	-	+	-	-	151	-	+	-	-
24	2	+	-	-	93	-	+	-	-	152	-	+	-	-
25	-	-	+	-	94	42	+	-	-	153	2	+	-	-
26	-	+	+	-	95	57	+	-	-	154	-	+	-	-
27	-	+	-	-	96	21	+	-	-	155	2	+	-	-
28	2	+	-	-	97	18	+	-	-	156	13	+	+	-
29	-	+	-	-	101	2	+	+	-	157	1	+	-	-
30	1	+	-	-	102	3	+	-	-	158	25	+	-	-
32	-	+	-	-	103	-	+	-	-	159	1	+	-	-
34	1	+	+	-	104	-	+	-	-	160	1	+	-	-
35	2	+	-	-	105	3	+	-	-	161	1	+	-	-
36	-	+	-	-	106	-	+	-	-	162	1	+	-	-
37	1	+	-	-	107	5	+	-	-	163	1	+	-	-
38	-	+	-	-	108	1	+	-	-	165	-	+	-	-
39	-	-	+	-	109	-	+	-	-	166	2	+	-	-
41	-	+	-	-	110	1	+	-	-	167	1	+	-	-
43	-	+	-	+	111	3	+	-	-	168	5	+	-	-
44	-	+	-	-	112	-	+	-	-	170	9	+	-	-
45	-	+	+	-	113	3	+	-	-	171	-	+	-	-
47	4	+	-	-	114	-	+	-	-	172	13	+	-	-
48	-	+	-	-	115	-	+	-	-	174	-	+	-	-
49	4	+	-	-	116	1	+	-	-	175	2	+	-	-
51	6	+	-	-	117	1	+	-	-	177	1	+	-	-
52	-	+	-	-	118	2	+	-	-	179	11	+	-	-
53	2	+	-	-	119	-	+	-	-	180	-	+	-	-
55	-	+	-	-	120	-	+	-	-	181	-	+	-	-
56	3	+	-	-	121	32	+	-	-	182	22	+	-	-
57	6	+	-	-	122	10	+	-	-	183	4	+	-	-
58	1	+	-	-	123	1	+	-	-	184	55	+	-	-
59	-	+	-	-	125	10	+	-	-	185	-	+	-	-
60	2	+	-	-	126	6	+	-	-	186	11	+	-	-
61	2	+	-	-	127	19	+	-	-	187	22	+	-	-

Vervolg van tabel 1: Dateerbare aardewerkfragmenten: 1. IJzer-/Romeinse tijd - a. randfragmenten, b. anders; 2. middeleeuws; 3. postmiddeleeuws

62	28	+	-	-	128	20	+	-	-	188	41	+	-	-
Nr.	1		2	3	Nr.	1		2	3	Nr.	1		2	3
	a	b				a	b				a	b		
189	18	+	-	-	242	4	+	+	-	289	6	+	-	-
190	3	+	-	-	243	3	+	+	+	290	11	+	-	-
192	59	+	-	-	244	1	+	-	-	291	1	+	-	-
195	-	+	-	-	245	-	+	+	+	292	1	+	-	-
197	-	+	-	-	246	3-	+	-	-	293	1	+	-	-
200	2	+	-	-	247	31	+	-	-	294	-	+	-	-
201	6	+	-	-	248	-	+	-	-	295	1	+	-	-
202	-	+	-	-	249	2	+	-	-	296	-	+	-	-
203	-	+	-	-	250	1	+	-	-	297	-	+	-	-
204	-	+	-	-	251	6	+	-	-	298	-	+	-	-
205	2	-	-	-	252	6	+	-	-	299	5	+	-	-
207	2	+	-	-	253	4	+	-	-	300	1	+	-	-
208	-	+	-	-	254	6	+	-	-	301	5	+	-	-
209	-	+	-	-	255	-	+	-	-	302	13	+	+	-
210	-	+	-	-	256	4	+	-	-	303	8	+	-	-
211	3	+	-	-	257	-	+	-	-	304	17	+	-	-
212	1	+	-	-	258	2	+	-	-	305	33	+	-	-
213	-	+	-	-	259	-	+	-	-	306	2	+	-	-
214	-	+	-	-	260	-	+	-	-	307	2	+	-	-
215	1	+	-	-	261	6	+	-	-	308	5	+	-	-
216	3	+	-	-	262	-	+	-	-	309	-	+	-	-
217	4	+	-	-	263	3	+	-	-	310	1	+	-	-
218	1	+	-	-	265	-	+	-	-	311	2	+	-	-
219	-	+	-	-	266	-	+	-	-	312	60	+	-	-
220	-	+	-	-	267	-	+	-	-	313	23	+	-	-
221	5	+	-	-	268	2	+	-	-	314	3	+	-	-
222	-	+	-	-	269	1	+	-	-	316	1	+	-	-
223	52	+	-	-	270	-	+	-	-	317	2	+	-	-
224	-	+	-	-	271	-	+	-	-	318	2	+	-	-
225	1	+	-	-	272	13	+	-	-	319	1	+	-	-
226	3	+	-	+	273	12	+	-	-	320	1	+	-	-
227	-	+	-	-	274	7	+	-	-	321	-	-	+	-
228	-	+	-	-	275	3	+	-	-	322	2	+	-	-
229	-	+	-	-	276	7	+	-	-	323	19	+	+	-
230	-	+	-	-	277	1	-	-	-	324	-	+	-	-
231	2	+	-	-	278	2	+	-	-	325	5	+	-	-
232	2	+	-	-	279	27	+	-	-	326	1	+	-	-
233	6	+	-	-	280	1	+	-	-	327	2	+	-	-
234	-	+	-	-	282	2	+	-	-	328	-	+	-	-
235	11	+	-	-	282	4	+	+	-	329	1	+	-	-
236	-	+	-	-	283	2	+	-	-	331	4	+	-	-
237	-	+	-	-	286	-	+	-	-	332	2	+	-	+
238	2	+	-	-	287	1	+	-	-	333	1	+	-	-
241	5	+	-	+	288	-	+	-	-	334	2	+	-	-

Tabel 2: aangetroffen randtypen naar Taayke (1996), met vermelding van aantal.

Type		Friesestr.weg		Driebond		Paddepoel I	Paddepoel II	Paddepoel III
Gw4 (variant niet te specificeren)		7		1				
Noord-Drente type	Gw4a	6		19				
	Gw4b	87		52				
	Gw4c	5		2				
Midden-Groningen type	Gw4	4		1				
	Gw4a	6		6			?	*
	Gw4b	5				*	*	*
Ge4 (variant niet te specificeren)		3		1				
Noord-Drente type	Ge4	16		8				
Midden-Groningen type	Ge4			1		?	?	*
Gw5 (variant niet te specificeren)		49		2				
Noord-Drente type	Gw5	9		4				
	Gw5a	185		37				
	Gw5b	30		16				
	Gw5c	123		27				
Midden-Groningen type	Gw5	1						
	Gw5a	93		11		*	*	*
	Gw5b	15		3		*	*	*
	Gw5c	123		38		*	*	*
Ge5 (variant niet te specificeren)		3						
Noord-Drente type	Ge5	13		3				
Midden-Groningen type	Ge5	18		2		*	*	*
Noord-Drente type	Gw6a	1						
	Gw6c	1						
	Ge6	1						
Midden-Groningen type	Gw6a	1		2		*	*	*
	Ge6	1				*	*	*
Noord-Drente type	V3	59		5				
Midden-Groningen type	V3	14				*	*	*
Noord-Drente type	V4	97		12				

Type		Friesestr.weg		Driebond		Paddepoel I	Paddepoel II	Paddepoel III
Midden-Groningen type	V4	72		13		*	*	*
	V5	1				?		*
Noord-Drente type	K1	15		4				
	K2	34		2				
	K3b	1						
	K4a	1						
Midden-Groningen type	K3	27		7		*	*	*
	K4	6				*	*	*
	K5	1				*	*	*
Noord-Drente type	S2	3		2				
	S3	2		1				
Midden-Groningen type	S3	4				*	*	*
Noord-Drente type	S4	4						
Midden-Groningen type	S4	3				*	*	*

Tabel 3: Stratigrafische context van typen.

Weergegeven zijn de aangetroffen typen per vondstnummer. Hierbij zijn de vondstnummers geordend volgens hun onderlinge stratigrafische verband.

De typen zijn, van links naar rechts, chronologisch gerangschikt.

Zie bijlage1 voor verklaring van de aanduiding van de lagen.

Spoor beschrijving	vnt	Late I/ertijd of 1e eeuw na Chr.										Aangetroffen typen										2e - 4e eeuw na Chr.									
		1J1	ND	MCr	ND	MCr	ND	MCr	ND	MCr	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	1e eeuw na Chr.	2e eeuw na Chr.	3e eeuw na Chr.	4e eeuw na Chr.	5e eeuw na Chr.	6e eeuw na Chr.	7e eeuw na Chr.	8e eeuw na Chr.	9e eeuw na Chr.	10e eeuw na Chr.
Woonlaag op onderste vegetatie niveau	51	S2	Gw4a	V3	V3	K1	Ged	Gw4a	Gw4b	Ged	Gw4b	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
	60																														
	77																														
	85																														
	87																														
Ringsloot (noordelijk van de Friessatruwag)	47																														
	57																														
	58																														
	65																														
	78																														
	79																														
	82																														
	179																														
	184																														
	186																														
	201																														
	62																														
	63																														
	64																														
	88																														
	94																														
	95																														
	182																														
	188																														
	189																														
	190																														
	196																														
	197																														
	192																														
	187																														
	200																														

Tabel 4 : typochronologische indeling
naar Taayke (1996)

		300 voor Chr.		200	100	0	100	200	300	400 na Chr.
Noord- Drente	Gw4a									
	Gw4b									
	Gw4c									
	Ge4									
Midden- Groningen	Gw4a									
	Gw4b									
	Ge4									
Noord- Drente	Gw5a									
	Gw5b									
	Gw5c									
	Ge5									
Midden- Groningen	Gw5a									
	Gw5b									
	Gw5c									
	Ge5									
Noord- Drente	Gw6a									
	Gw6c									
	Ge6									
Midden- Groningen	Gw6a									
	Ge6									
Noord- Drente	V3									
Midden- Groningen	V3									
Noord- Drente	V4									
Midden- Groningen	V4									
	V5									
Noord- Drente	K1									
	K2									

		300 voor Chr.		200		100		0		100		200		300		400 na Chr.	
Midden- Groningen	K3																
	K4																
	K5a																
	K5b																
Noord- Drente	K3b																
	K4a																
Midden- Groningen	K7																
Noord- Drente	S2																
Noord- Drente	S3																
Midden- Groningen	S3																
Noord- Drente	S4																
Midden- Groningen	S4																

vermoedelijke
gebruiksperiode van type of
variant

type variant mogelijk nog/al
in gebruik

Bijlage 1

